

Dagboek Albanië

Aflevering 16

27 september - 6 oktober 2007

*Alex Le Mat,
Woerden / Elbasan, oktober 2007*

Donderdag 27 september 2007

Vroeger dan gebruikelijk vertrekken we richting Schiphol. Goed plan, want de weg stond weer eens helemaal vol. Het inchecken verloopt vlot en ik vertrek zonder vertraging. Die doet zich pas voor in Budapest, als we een half uur moeten wachten op een ander vliegtuig, dat ook passagiers voor Tirana heeft.

Het vernieuwde Rinas Airport (de naam Mother Theresa Airport went niet echt) is nu bijna helemaal klaar. De nieuwe ontvangst- en vertrekhal hebben internationale allure gekregen, dankzij een enorme Duitse investering. Chauffeur Ishmet staat met zijn maten koffie te drinken en het duurt even voor ik hem gevonden heb. IK kwam immers 25 minuten te laat en hij ging niet zo lang zijn bordje met mijn naam ophouden. We rijden over een (ook al) gloednieuwe weg. Ishmet probeert me duidelijk te maken dat er nogal wat ruzie is met de boeren die land verkocht hebben voor deze weg. Later begrijp ik dat ze met zijn allen spijt hebben over de prijs. Ze willen nu meer geld voor iets wat ze al verkocht hebben. Een van die curieuze kapitalistische trekjes in dit zich zo snel ontwikkelende land.

Op het terras van Hotel Kruja in Tirana tref ik Gerda Mulder, met wie ik al eerder in Albanië rondreisde, en de fotograaf Herman Zonderland. Het is zijn tweede bezoek aan dit land, nadat hij 13 jaar geleden meereisde met een team van Artsen Zonder Grenzen.

We lopen wat door Tirana en komen op een toeristische beurs terecht. Die branche is nu echt in ontwikkeling. Leuke verrassing is het als we bij 'Albania Outdoor' in het Nederlands aangesproken worden.

Met Flutura Acka zouden we gaan dineren bij Era. We lopen in de richting en volgen haar advies: 'vraag het maar aan iemand, want iedereen weet waar het is'. Nee dus. Na een stuk of vijf pogingen bellen maar. Ze komt ons meteen halen met de auto. Heerlijk en veel gegeten. Daar waren we aan toe na een lange dag. Gerda en Herman zijn behoorlijk moe. Zij moesten om 5 uur vanochtend al op Schiphol zijn en hebben dus elk maar een paar uurtjes slaap gehad. Net als we willen vertrekken belt Artan Minarolli, de filmregisseur. Hij zou meegaan naar Theth, maar bij nader inzien toch maar niet. Dan maar een uitgebreide late koffie op het terras. En zo zijn we toch pas rond middernacht terug in het hotel.

Vrijdag 28 september 2007

Lang en vast geslapen. Herman en ik beginnen de dag met de Albanese variant van het buffetontbijt. Best handig georganiseerd en er is genoeg keus. Dan gaan we naar het bureau van Flutura Acka. Zij is druk bezig met het inpakken van een stapel boeken, de door haar uitgegeven Albanese vertaling van "De herberg met het hoefijzer" van Adriaan den Doollaard. Het verhaal speelt zich af in en rond Theth, het bergdorpje waarheen we vanmiddag zullen vertrekken. Vooralsnog zijn er nog een heleboel onvoorziene afspraken, waardoor Herman en ik op eigen gelegenheid de weg zoeken naar Cafe Amsterdam, gelegen tegenover de Nederlandse Ambassade. Daar ontmoeten we Tani, die toch voor zaken in Tirana moest zijn. Pas morgenavond zal ik met hem naar Elbasan vertrekken. Stipt om 12 uur verzamelt zich het konvooi voor de reis naar Theth. Alleen Flutura en Gerda zijn er nog steeds niet. Via al die Albanese geheimzinnige kanalen horen we dat zij een andere route gekozen hebben. Pas over een paar uur zullen we ze treffen in Shkodra. Herman en ik rijden met de fourwheeldrive van GTZ (de Duitse organisatie die een project heeft uitgevoerd om Theth te ontsluiten voor het ecotoerisme). Ismail Beka, de directeur, is onze gastheer. In de auto van de ambassade rijden vice-ambassadeur Ardi Stoios-Braken en Abele, een geschiedenisstudent die daar stage loopt. Wij mogen om verzekeringstechnische redenen niet in die auto zitten.

Na anderhalf uur komen we in Shkodra, waar we inderdaad Gerda en Flutura treffen. Na een uitgebreide lunch begint het grote avontuur, de reis naar Theth. De voorspellingen variëren van twee tot vijf uur rijden. De eerste 30 kilometer gaan over asfalt. Donkere wolken pakken zich samen. Het begint te regenen en even later barst de zondvloed los. De straten in de dorpjes worden rivieren en we zijn nog maar net op weg! Opeens gaat het asfalt over in een zandpad, vol grind en kuilen. Dat zal nog ruim 30 kilometer zo blijven. We hobbelen verder met een vaartje van 10 tot 20 kilometer per uur. Soms hebben we een tegenligger, wat leidt tot adembenemende manoeuvres. Nog spannender is het water. De watervallen langs de weg nemen gigantische vormen aan en het ziet er niet naar uit dat de regen gaat stoppen. Op een bepaald moment staat alles stil door een viertal tegemoet komende auto's. Hun bericht is: the road is blocked! Geen nood, voor onze chauffeurs. Zij weten wel een omweg, nog slechter van kwaliteit en zo smal dat het maar goed is dat we geen tegenligger meer ontmoeten. Als we om zes uur op de top van een op 2000 meter hoge pas aankomen, zijn we precies drie uur onderweg. De regen is inmiddels (eindelijk) overgegaan in motregen en door een soppend moerasje krijgen we een prachtig gelegen meertje te zien. Ismail wijst ons ook op de gemarkeerde wandelwegen, het resultaat van een zomervakantie vrijwilligerswerk van Zwitserse berggidsen. Het is al bijna donker als we het laatste stukje naar Theth rijden. Overigens blijkt dat nog een heel eind, nu in dalende richting. We rijden door een waarschijnlijk prachtig, dicht bebost traject, maar het is zo donker dat we weinig ervan zien. Plotseling horen we een oorverdovend lawaai van onder de auto komen. Gerda herkent een gebouw en roept: "we zijn in Theth". Zij stapt uit en maakt foto's in het donker.

De chauffeur ligt op de grond en verwijdert een hoeveelheid ijzerdraad van één van de assen. Later blijkt de band ook lek te zijn, maar dat was op dat moment 'geen probleem'. Na nog eens een kwartier rijden (Theth bestaat uit verschillende dorpjes en is onnoemelijk uitgestrekt) komen we bij het huis van de families Garushi, omgebouwd tot één van de guesthouses in dit dorp. Er zijn drie slaapkamers voor 3 of 4 personen en twee goed geoutilleerde badkamers. Water is geen probleem. Dat komt van de berg. Als drinkwater is het helemaal zuiver. En via een kleine waterkrachtcentrale maakt het dorp zijn eigen elektriciteit.

We worden verwelkomd met de traditionele, lange toespraken. Van de kant van de familie alleen maar dankbaarheid en mooie verhalen over gastvrijheid en respect. In het verhaal van Ismail klinkt terecht de trots door, dat zijn club een nieuwe bron van inkomsten voor deze mensen heeft weten te bereiken. Dit jaar al 5000 ecotoeristen en het aantal dorpsbewoners in de zomer is weer toegenomen tot 1000. In de winter zijn het er zo'n 200. Het dorp is dan maanden onbereikbaar en de meeste inwoners verdienen een centje bij in Shkodra.

Er volgt een prima maal, alles vers uit eigen teelt. De vrouwen en dochters van de familie staan in de keuken en alleen de familieoudste houdt ons gezelschap. Later komen de schattige meisjes erbij zitten. Ontwapenend zijn de paar zinnetje Engels die de jongste dochter uit haar hoofd heeft geleerd. Alleen ons antwoord verstaat ze nog niet

Redelijk op tijd storten we in slaap. Herman had niet overdreven door ons vooraf te waarschuwen voor zijn gesnurk, maar ik heb er nauwelijks last van, zo moe ben ik.

Zaterdag 29 september 2007

Gisteren de zondvloed, vandaag op met stralende zon. Voor het ontbijt lopen we naar buiten om te genieten van de schitterende omgeving. En pas veel later genieten we van verrukkelijke, zelfgemaakte jam, honing en geitenkaas. Alles maken ze hier zelf. Dat moet ook wel als je weet dat Shkodra de dichtstbijzijnde stad is. En gisteren was dat vijfeneenhalf uur rijden!

We vertrekken voor de ceremonies. Eerst naar de Kula, gerestaureerd met geld van de Nederlandse Ambassade. Een Kula is een Albanese schuittoren, waar potentiële slachtoffers van bloedwraak zich (soms maandenlang) konden opsluiten. Daar treffen we een groep Nederlandse, avontuurlijke reizigers onder leiding van Dick Went, die in deze week na vijftig jaar zijn laatste reis door de Balkan organiseert. We vervolgen onze weg langs een schattig Katholiek kerkje, waarschijnlijk gebouwd met geld van in Amerika wonende Albanen. Went heeft in al die jaren een fondsje opgebouwd, waarmee hij ook de bouw van een guesthouse ondersteunt. We zien hoe er gewerkt wordt, maar het is geen probleem het werk langdurig te onderbreken en ons te vergasten op grote hoeveelheden raki en vers fruit. Dan komen we langs een schattig schoolgebouwtje, gerestaureerd met geld van de Duitse Ambassade. Alleen jammer als we achteraf horen dat er geen onderwijzers zijn die zo ver van de bewoonde wereld les willen geven.

En dan het Adriaan den Doolaardmuseum. In het reisprogramma van Dick Went was het aangekondigd als een onderdeel van het programma. Maar er was helemaal geen museum en niemand wist er van. Het lijkt er op dat zijn reisorganisatie het een goed plan vond zo'n museum op te richten in Theth (wie niet). Maar daadwerkelijk tot actie overgaan is een heel ander ding. Wachten tot je goede plan vanzelf door een ander wordt uitgevoerd. Dat werkt niet.

Inmiddels staan de auto's klaar om ons te vervoeren naar Okol, een nog verder gelegen dorpje. Na een dode-mansrit door rivierbeddingen en over stenen hellingen komen we er aan. Het maakt nog meer een verlaten indruk dan het centrale deel van Theth. Bij een grote boerderij komen verschillende boeren en boerinnen naar buiten, de een nog schilderachtiger dan de ander. Zij wonen daar gezamenlijk en gaan voor ruim 40 man de lunch verzorgen. Op de tweede verdieping staan lange tafels waaraan wij dicht opeengepakt plaats nemen. En dan komt het eten binnen in enorme hoeveelheden. Het is veel en vers. We genieten van het samenzijn, ook al dureen de vele speeches wel erg lang. Om een uur of drie zijn we klaar en bereiden we ons voor op het chaotische vertrek. De Nederlandse reisgroep gaat terug naar een hotel. De auto van GTZ, met mij erin, en die van de Ambassade gaan terug naar Tirana. De derde auto blijft in Theth. Gerda, Herman en Flutura gaan nog een paar dagen toeristisch doen.

Het duurt nu ruim drie uur tot we in Shkodra zijn. Maar nu kan ik wel volop genieten van de schitterende landschappen in de Albanese Alpen. Zodra we weer op het asfalt zijn heb ik gelegenheid om met Ismail uitgebreid van gedachten te wisselen over het ontwikkelingswerk in dit land. Interessant en leerzaam! Nog een korte koffiestop in Shkodra en dan op weg naar Tirana. Je kunt dat in vijf kwartier rijden, maar voor deze auto moet je ruim anderhalf uur tellen. Bij snelheden boven de tachtig kilometer begint het vehikel vervaarlijk te trillen. Daarom is het maar goed dat de chauffeur een uitzonderlijk rustige rijder is. Gelukkig is de auto wel in staat om maandelijks naar Theth op en neer te rijden voor het GTZ-project.

Ik stap uit op de Piazza, nog altijd de "place to be" in Tirana. Daar zit Tani al op me te wachten. Pas tegen een uur of tien reizen we af naar Elbasan. We proberen een weekprogramma te plannen, maar dat werkt hier toch

echt niet. Elke dag zal weer een verrassing zijn. Zeker nu de eerste dagen van mijn lang tevoren geplande bezoek een toeristisch uitstapje werden en op de laatste dagen een kort tevoren door ICCO aangekondigde partnermeeting plaatsvindt, waarbij ECE een belangrijke rol heeft. Ik ben zo moe dat ik op de bochtige weg over de Kraba pas even in slaap sukkel. Tegen half twaalf zijn we in hotel Real Scampis, waar de nachtwaker mij de weg naar mijn kamer wijst

Zondag 30 september 2007

Tot 8.15 uur muurvast geslapen. Ik ken net genoeg Albanees om mijn ontbijt te bestellen, want Engels sprekend personeel is in dit goed uitgeruste en prachtig gelegen hotel nog nauwelijks voorhanden. Ik ontmoet een Engelse hulpverlener met wie ik later in de week nader kennis hoop te maken. Met Tani heb ik een afspraak bij de koffie op het zonnige terras. Nu gaan we dan eindelijk het weekprogramma maken. In de eerste plaats zal ik Edlira Laezer, kortweg Eda, ontmoeten, de nieuwe medewerker van ECE. Zij heeft 8 jaar in Amerika gewoond en gestudeerd. Met haar man en kind is ze kort geleden naar Elbasan verhuisd met de bedoeling om daar te blijven. Christopher, haar man, heeft een baan bij een internationaal bedrijf en zij werkt hier sinds kort. Met haar studies op het gebied van de kunsten en de psychologie zal ze een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan deze Stichting, zeker nu Tani het steeds drukker en drukker heeft met zijn eigen internetbedrijfje. Hij kondigt aan dat ECE de komende jaren behoefte heeft aan heel wat Nederlandse consultancy. Belangrijkste nieuwe ontwikkeling is het plan om een particuliere school voor ICT en grafimedia te stichten. Nederlandse, inhoudelijke rollen zijn daarbij weggelegd voor het ROC Eindhoven en Ingrin (Foundation for International Graphic Training Co-operation) uit Almere. Consultancy voor bedrijfsmatige processen en financiën is aan mij toegedacht.

De opzet is zo dat de school ook een regulier curriculum voor secondary education gaat bieden, volgens de Albanese onderwijsstructuur. Daarmee is het verkrijgen van vergunningen verzekerd.

Vanaf morgen zal ik meehelpen met het maken van een presentatie van ECE ten behoeve voor de Albanese donormeeting van ICCO.

Wetende dat Tani drukke dagen in Tirana achter de rug heeft, houden we de middag maar vrij. Hij kan het traditionele zondagse familiebezoek maken en ik kan naar het wereldkampioenschap wielrennen kijken. Vooralsnog niet dus. Er is geen stroom. Eerst maar wat lezen en beginnen met rapporten op de laptop. Na een paar uur is er nog geen stroom. Dan bel ik voor het eerst naar huis. Net als ik het lange gesprek afsluit, springen de lichten aan en kan ik het laatste deel van de wedstrijd volgen. Dat Bettini wint is tot daar aan toe. Het laatste (weer opvallende) optreden van Michael Boogaard in deze wedstrijd vervult me met nostalgische gevoelens. Wat zal ik zijn optreden missen, als hij straks gestopt is.

's Avonds eten we bij Kriva. De ondernemende Vassil Janko heeft het hele boeltje verbouwd. En naar goed Albanees gebruik ook geïnvesteerd in huizen en appartementen op zijn uitgestrekte terrein. Verkopen of verhuren: dat ziet hij later wel. Hij wil iets achter de hand hebben als zijn busonderneming er straks mee ophoudt. De gemeente Utrecht heeft de interesse in het project al lang verloren en de gemeente Elbasan compenseert hem al jaren niet voor de gestegen benzineprijzen, ondanks de daartoe uitgevaardigde wettelijke verplichting. De bouwactiviteiten in de stad zijn trouwens nog altijd gigantisch. Het prachtige huis met de zuilen is verkwald aan een investeerder. De muren zijn gepleisterd en er is een café met speeltuin geopend. Een idioot contrast met de steeds mooier uitkomende oude stadsmuur. Tani zegt dat hetzelfde aan de hand is met het 'Normalisti House'. De afgetreden burgemeester, Ardian Turku, was min of meer gedwongen dit pand voor een groot aantal jaren in gebruik te geven aan een of andere investeerder. Wat er gaat gebeuren, weet niemand. Wel zag ik dat er gehakt en gepleisterd wordt. Tani zegt dat er weinig bekend is over de gang van zaken. Wel weet hij dat deze investeerders allemaal internetaansluitingen nodig hebben, die hij mag aanleggen. Om bij de computerkasten te kunnen, moet hij dan eerst de geweren opzij leggen.

Maandag 1 oktober 2007

Bij het ontbijt ontmoet ik Graham weer, een Engelse hulpverlener, die met zijn vijfkoppige team al jaren projecten voor oudere Roma doet. Hij is blij dat ik hem kan helpen aan de naam van een school en een project dat het mogelijk maakt een paar kinderen voor het eerst van hun leven naar school te laten gaan. Wat een mooi werk doen we toch Jammer is het dat ze de kentekenplaat van hun Engelse auto kwijt zijn. Morgen moeten ze wel naar Dürres om de pont te nemen naar Italië. En de machtige hoteldirecteur had hen nog wel gegarandeerd dat ze veilig konden parkeren. Hij zal het probleem wel oplossen. Meestal roept hij dan wat naar zijn medewerkers en komt het vanzelf goed.

Zo vertrouw ik er ook op dat de verstopte WC op mijn kamer vanochtend gerepareerd wordt, nadat hij de opdracht daartoe naar een andere medewerker geroepen heeft

Aangekomen bij ECE maak ik kennis met Eda. Ik hoor ook dat zij de dochter is van Hysen Domi. Ik bewaar goede herinneringen aan hem, als de enige, sterke burgemeester die de stad de laatste jaren gehad heeft.

Aan zijn bewind denk ik vaak met weemoed terug.

Samen met Tani werkt Eda aan een presentatie voor de meeting van a.s. vrijdag en zaterdag. We kunnen er nog heel wat aan schaven. Als alle nieuwe ideeën verwerkt zijn, zal er een fraai resultaat liggen. In de ochtend werken we het concept voor de ICT- en grafimediashool verder uit. Een calculatie wijst uit dat het project ECE structureel voldoende inkomsten kan opleveren om vanaf 2014 zonder donor verder te kunnen. Dan immers loopt de Nederlandse steun voor Albanese projecten definitief af.

In de middag evalueer ik met Marsida Dylgheri uitgebreid het huiswerkklassenproject. Alleen al de manier waarop ze erover vertelt, geeft me een voldaan gevoel. Ik zie het voor me, hoe deze kinderen voor het eerst met echte sportkleding mee kunnen doen aan activiteiten van de school waarvan de voorheen altijd uitgesloten waren.

Straks maken een kleine honderd kansarme, zeg maar kansloze kinderen met succes hun school af. Geweldig toch. Wat me vooral raakt, is het verhaal over de manier waarop ze, in samenwerking met begeleiders en directeuren van de scholen, de ouders erbij weet te betrekken. En dan gaat het over gezinnen die als enig inkomen "sociale bijstand" van 30 euro per maand per gezin krijgen. Het is logisch dat helemaal opgaat aan kleine beetjes eten en drinken

Uit de kritische evaluatie van het tweede jaar blijkt natuurlijk dat zo'n project voortdurend bijgeschaafd moet worden. Daarvoor is het immers een pilot. Zakelijk gezien trekken we dan ook wat conclusies.

- het verstrekken van maaltijden is nauwelijks nog nodig door de voorzieningen uit een Zwitsers project in de arme wijken
- een groep kinderen die net niet in aanmerking komt om te participeren in het project mist een aantal faciliteiten, zeker nu de regering de oekaze heeft uitgevaardigd dat schoolboeken voortaan door de ouders betaald moeten worden
- de training voor een groot aantal leerkrachten paste eigenlijk niet bij de schaal van het project; beter is een kort en intensief programma, alleen voor de directeuren, de begeleidende leerkrachten en gemotiveerde collega's uit de onderbouw
- we gaan kijken of de pedagogische faculteit van Elbasan, waar professor Musai de scepter zwaait, iets kan betekenen voor het project
- als het project na de pilot doorgaat, willen we het niet over meer scholen te verspreiden, maar met deze drie, betrouwbaar en gemotiveerd gebleken, scholen verder te gaan (beter klein en goed dan groot en oncontroleerbaar)
- de controle op de besteding van de financiële middelen is voortreffelijk
- aan het onderwijsdirectoraat laten we het over om (de overigens zeer noodzakelijke) trainingsactiviteiten voor meer scholen in de stad toegankelijk te maken

Tussendoor heb ik gelegenheid nog met Ardi Stoios te spreken. Zij ziet mogelijkheden om te bemiddelen bij het zoeken naar een pand voor de Association of Albanian Art Schools. Donderdag komt ze op bezoek in Elbasan en voor die gelegenheid kan ik haar uitnodigen op het kantoor van ECE.

Aan het eind van de middag doet mijn keel pijn, niet alleen door de combinatie van veel praten en vieze lucht. Ik ben blij dat ik even kan pauzeren. Natuurlijk kom ik in mijn hotel de niet-te-vermijden, vriendelijke, schoonmaakdame tegen die me vraagt of alles naar de zin is. Ze laat zien wat ze allemaal heeft schoongemaakt en ik word geacht haar veelvuldig te prijzen.

Dinsdag 2 oktober 2007

Wat is het warm! Het kost een half uurtje om bij het kantoor van ECE te komen. En dat voelt als een zware zomerse inspanning. Na gisteren hebben Eda, Tani en Endri hard aan de presentatie gewerkt. Het ziet er stukken beter uit. De toekomstvisie van ECE is gebaseerd op drie pijlers. Met informatiecentrum zetten ze hun oorspronkelijke kernactiviteit voort. Daarbij komt de school voor ICT en grafimedia, waar ze op goede gronden en gedocumenteerde gegevens te zijner tijd ruim 400 leerlingen verwachten. Naast deze twee programma's gaan ze ook een projectorganisatie inrichten. We proberen zo helder mogelijk in beeld te brengen wat dat betekent voor de organisatie en de financiële structuur. Het voelt goed als ik ervaar dat de mensen in de organisatie gegroeid zijn naar een veel professioneler en zakelijker niveau. Daarbij toont Eda dat haar aanwezigheid een duidelijke versterking van de staf betekent.

Rijdende door de stad zie ik banken (ze schieten als paddestoelen uit de grond, maar vraag niet naar de rentetarieven), bouwplaatsen, horeca-gelegenheden, telefoonshops (Albtelecom en Vodafone rekenen nog altijd woekerprijzen voor het mobiele telefoonverkeer, maar toch) en gokhallen. Duidelijk een stad in transitie! We arriveren bij San Marco, waar we onze lunch gaan nuttigen. Ons gesprek gaat over recente maatschappelijke ontwikkelingen. De besluitvorming van de overheid blijkt nog vaak ondoorgrondelijk. Zo gaat onderwijsdirecteur Fatos Bajraktari zijn ontslag indienen. De overheid heeft besloten dat alleen nog maar universitair geschoolde onderwijzers voor de klas mogen staan. Iedereen met een kweekschoolopleiding naar Albanees model moet ontslagen worden, ook degenen die al tientallen jaren ervaring hebben en goed functioneren. En dat gaat Fatos dus niet doen.

Nog meer ben ik verbaasd over een actie van de Raiffeissenbank. Die heeft met een regering een leuke deal gesloten. Zij willen wel alle overheidssalarissen via een (verplichte) rekening bij hun bank betalen. En de kosten zijn slechts 1 euro per salarisbetaling. Wel op kosten van de werknemer natuurlijk. Heerlijk om zo je winst te kunnen maken in deze jonge markteconomie

De (late middag) begint met Stefans financiën. Hij is uitermate nauwkeurig en precies en houdt zich strikt aan alle bureaucratische voorschriften van de fiscus. Natuurlijk is dat goed, maar het is ook lastig. We stellen vast dat de procedure met Nederlandse uitgaven via Skampa in elk geval wel voldoet aan alle regelgeving als we doorfactureren naar ECE. In feite hebben we nu een intensieve financiële relatie in Rekening Courant, die goed werkbaar is. Dat gaan we zo houden.

Tegen de avond heb ik een lang gesprek met Eda. Eerst over de voorgeschiedenis van het project huiswerkklassen. Vanuit haar nieuwe functie binnen ECE zal zij een stevige support kunnen leveren aan het project, in samenwerking met Marsida Dylgheri, die heel goed is in de operationele taken maar minder in het beleidsmatige. Hardop denken we over de perspectieven na afloop van de vierjarige pilot. Het verhaal van de Association interesseert haar bijzonder. Zij zegt toe een aantal taken op zich te willen en kunnen nemen. Dat is van groot belang, want tot nu toe verliep de communicatie best moeizaam door het taalprobleem. De schooldirecteuren met wie ik te maken heb, spreken alleen Albanees. Ondanks de grote omloop-snelheid in deze functies verandert dat niet. Bij Astrit Lopari in Elbasan zeker niet. Met hem heb ik dan al tien jaar onafgebroken te maken, hij spreekt nog geen woord over de grens. We willen de zoektocht naar een onderkomen toch weer voortzetten. Na de verkiezingen zijn immers overal nieuwe burgemeesters aangetreden en dat schept nieuwe kansen. En als het nu niet lukt in Elbasan, dan lijken er aardige opties in Berat of Pogradec te zijn. Eda wil er wel op af gaan. En het netwerk van haar vader komt daarbij zeker van pas.

Tani wil voor het diner nog even langs de tandarts. Hij loopt onaangekondigd binnen en moet een kwartiertje wachten. Dan heeft hij een nieuwe noodvulling. Een uur lang mag hij niet eten en daarom slaan we het diner maar over. Met de hoeveelheden eten die je hier krijgt, is dat geen probleem. Op de hotelkamer eet ik een paar koekjes en dat is genoeg.

Woensdag 3 oktober 2007

De hele ochtend gebruiken we om een financiële structuur voor ECE 'nieuwe stijl' te ontwikkelen. Het is een discussie over de grote lijn, gelardeerd met buitengewoon detaillistische kanttekeningen van Stefan. Zo heeft iedereen zijn rol. Als we een aantal modellen voor een businessplan meer in detail doorrekenen, worden we allemaal enthousiast. Het blijkt heel goed mogelijk van de ICT en graf mediaschool op termijn een winstgevende onderneming te maken.

Het scenario, dat ECE naar ICCO gaat sturen, is een opbouwperiode (er moet nieuw gebouwd worden) van een jaar of twee. Dan komen de eerste leerlingen en worden de eerste studie jaren ingevuld. Na zes jaar is de school dan volledig operationeel. De verwachting is dat tegen het eind van deze periode het beroep op de Nederlandse donor steeds kleiner kan worden. In het zevende jaar, inderdaad vanaf 2014, moet de school dan winstgevend. Ik ben er van overtuigd dat dit kan.

In de middag ronden we de gesprekken over het project huiswerkklassen en de Association af. We hadden gehoopt belet te krijgen bij de vice-minister van onderwijs, maar dat blijkt nu niet te lukken. Na mijn terugkeer in Nederland heeft de ontmoeting overigens wel plaatsgevonden. En dat leidde tot niet onbelangrijke politieke steun voor mijn plannen met de Association.

Nu het nog zo warm is gaan we op zoek naar een schaduwrijk terras. Dat vinden we bij hotel Ilyra in Lexxhe. De plek waar ik jaren geleden een totaal verregende 'Dita e Veres' meemaakte. Met Tani bespreek ik weer eens de

boekhoudkundige technieken om overheadkosten te versleutelen. Het is een onderwerp dat niet zijn grote interesse heeft. Maar als eindverantwoordelijke voor ECE ziet hij het nu wel als zijn taak om er alles van te weten. Plotseling moeten we terug naar Elbasan. Tani's mobiele telefoon rinkelde voor de dertigste keer vandaag. Nu was het een grote internetklant. Die had een ploeg kabels uit Tirana besteld. Ze stonden onverwacht voor zijn deur, maar hadden niet genoeg kabels bij zich. Of Tani dat even wilde regelen. Ze wilden ook wel terugrijden naar Tirana, maar dan woest er wel voor een extra werkdag van vier man betaald worden. Zo rijd ik mee langs een aantal onvindbare en onooglijke knutselwinkeltjes tot we eindelijk de benodigde kabel weten te bemachtigen. Onderweg komen we nog heel wat opengebroke wegen tegen. Niet voor Tani's kabels, maar voor de waterleiding. Jammer alleen dat het de wegen zijn die kort gelden nieuw geasfalteerd zijn. Tegen een uur of acht halen we zijn vrouw en kinderen op voor een klein diner. Gelukkig zijn we vroeg klaar, want ik heb mijn nachtrust nu nodig. De keelpijn is overgegaan in een hinderlijk griepje met een flinke koorts.

Donderdag 4 oktober 2007

Na een lange nachtrust en een paracetamol gaat het wel. Tussen de bedrijven door had ik nog wat modellen voor de versleuteling van overheadkosten uitgewerkt. We houden er een laatste bespreking over. Dan is de club klaar om deze technieken te verwerken in de projectaanvragen bij ICCO.

Met Endri rijd ik naar de school van Astrit Lopari. Hij is uitermate blij met de materialen die ik hem breng. Het is een deel van een restvoorraad teken- en schildermaterialen. Een deel heb ik meegenomen, de rest stuur ik na. Met dit spul zal deze afdeling van de school weer jaren vooruit kunnen. De verrassing is dat hij inmiddels 17 computers heeft staan voor een leergang Art Design. Het zijn PC's waarop Microsoft Office is geïnstalleerd. De rest moet hij zelf maar uitzoeken! Jammer dat ik dit niet eerder wist. Nu moet ik alsnog op zoek naar voor hem bruikbare software.

Ik vertel hem over een Nederlandse relatie die graag een studiereis door Albanië wil maken, op zoek naar originele muzikale folklore. Zijn eerste reactie is me goed bekend: geen tijd – druk – druk – druk. Maar als ik zeg dat het gaat over iemand uit de accordeonwereld verandert dat. Misschien is er wel iets te regelen voor de revisie van de accordeons van zijn school. Daarop wacht hij immers al jaren.

Voor de Association heeft hij eigenlijk ook geen tijd, maar hij vindt het nog altijd heel belangrijk. Toch heeft hij de afgelopen tijd regelmatig contact met zijn collega's gehad, zo blijkt. Hij denkt dat we met de nieuwe burgemeester een heel eind kunnen komen. Voor hem is en blijft Elbasan het centrum van cultureel Albanië. Dus opties voor Berat en Pogradec ziet hij niet zo zitten. Maar dat is de mening van Astrit.

Na de middag ontmoeten we Ardi Stoios weer, bij haar eerste bezoek aan Elbasan. Eerst om de feestelijke vernietiging van illegale munitie bij te wonen. Dat was een succesvol project, uitgevoerd met Europese steun. Met de burgemeester had ze een lastig gesprek. Er loopt al enige tijd een urbanisatieproject. Het probleem is nu dat de agenda van de burgemeester niet synchroon loopt met de wensen van de Europese donoren. Mij maakt ze blij met de politieke steun die ze uitspreekt bij de zoektocht naar een geschikt pand voor de Association.

Voor ik vertrok had mijn dochter, Frédérique, een aantal CD's gebrand met de populairste popnummers van de laatste jaren en één met alle hits van The Beatles. Je kunt je niet voorstellen hoe blij je de mensen hier kunt maken met zo'n schijnbaar eenvoudig presentje. Endri trok meteen de kopieertoren naar voren. Dat was wel nodig ook, want Stefan wilde meteen met de Beatles-CD op de loop gaan.

We dineren in het nieuwe restaurant van de broer van Astrit Lopari. Met de naam 'Attica' benadrukt deze uitbater nog eens zijn Griekse ervaringen in de culinaire wereld. Het is weer veel en lekker. Deze keer laat ik toch maar een heleboel staan. Tani gaat nog tot laat in de avond de sessies van morgen en overmorgen voorbereiden. En ik kan op tijd naar bed.

Vrijdag 5 oktober 2007

Voor vandaag staan bezoeken aan de drie scholen uit het project 'Homeworkclasses' gepland.

We beginnen in de Shkolla Xhafer Kongolli, gelegen midden in een Roma-wijk. Het gebouw ziet er nog altijd even slecht uit. De voorgevel is wat geschilderd, waardoor de aanblik niet al te treurig is. Eén van de begeleiders van de huiswerkklassen staat me op te wachten. Even later schuift de directeur aan. Ze geven aan hoe de zorg voor deze kinderen een hele klus is en hoe ze nog grotere zorgen hebben over de kinderen

die niet kunnen deelnemen aan het project, maar er eigenlijk wel voor in aanmerking komen. Als ik een nadere toelichting vraag, blijkt de school over gedetailleerde, statistische gegevens te beschikken.

Van de 750 leerlingen zijn er 464 (!) van wie één van de ouders werkloos is. In 387 gevallen betreft het de moeder. Waarmee maar meteen duidelijk is dat beide ouders moeten werken om gezinnen in dit soort wijken een normaal inkomen te verschaffen.

Andere sociaal zwakke categorieën zijn ook exact becijferd. Er zijn 32 weeskinderen en 22 kinderen van gescheiden ouders. Maar het belangrijkste gegeven is dat er 60 kinderen zijn met 2 werkloze ouders. Dan gaat het over gezinnen die leven van een sociale uitkering van € 30 per maand. Hoe was ook al weer het bestaansminimum van de UN? Inderdaad, 1 euro per persoon per dag. Dus De grootste zorg van de school wordt gevormd door de kinderen uit deze groep, die niet kunnen deelnemen aan het project, gewoon vanwege de budgettaire beperking. Het probleem is nu aanzienlijk groter dan voorheen. Ouders moeten immers tegenwoordig de schoolboeken zelf bekostigen. Voor sociaal zwakke gezinnen bestaan wel kortingsmogelijkheden tot 70%. Maar als je gezin van 30 euro steun leeft, zijn er toch andere prioriteiten om te overleven. Tientallen kinderen komen hier naar school zonder boeken en zonder materialen. Tot welk uitvalrisico dat leidt, laat zich raden.

Als ik wegga, hoor ik waarom de directeur zenuwachtig was. Hij moet een van de kinderen gaan vertellen dat de politie zijn vader heeft opgepakt omdat hij bij een wraakactie een lid van een andere clan heeft doodgeschoten.

Op de Shkolla Abdul Myzhyri staan ze ons al op te wachten. De directeur en die hele vriendelijk leerkracht, die ik ken van de vorige keer. Hij is een man die zich met ongelooflijk veel toewijding van zijn taak kwijt. Op deze school speelt hetzelfde probleem van kinderen die buiten de boot vallen. Maar hier is men zich ook veel duidelijker bewust van de grote resultaten die bereikt worden met de kinderen die wél participeren in het project. Het ongeoorloofd verzuim van de kinderen is teruggebracht naar bijna nul en de kinderen boeken mooie studieresultaten. Ik hoor dat ze de begeleiding van twee huiswerkklassen per week willen uitbreiden naar drie. Ook hier liggen de statistieken klaar. Een school met 550 leerlingen (veel uit gezinnen van dorpsbewoners uit de bergen die naar de stad komen om werk te zoeken, maar het niet vinden). De school telt 60 Roma-kinderen, 16 wezen, 15 kinderen van gescheiden ouders, 150 kinderen uit gezinnen met werkloze ouders, waarvan er 50 sociale steun krijgen.

De Shkolla Jorgi Dilo heeft het eerste projectjaar achter de rug. Het is een enorme school met 1098 leerlingen. Vanwege het gigantische ruimtegebrek wordt gewerkt in twee shifts. Maar liefst 254 kinderen komen uit gezinnen die social support ontvangen. De school telt ook nog eens 10 weeskinderen, 38 kinderen uit éénundergezinnen, 56 Roma, 29 kinderen met een fysieke handicap en 9 kinderen met ontwikkelingsstoornissen. Ze hebben een enorme klus gehad aan het selecteren van kinderen voor het project. Naar eer en geweten hebben ze de best mogelijke keus gemaakt, waarbij motivatie van kinderen en ouders een belangrijke rol speelde. Als nieuwe deelnemer in het project is deze school begonnen met een jongere groep, uit de derde, vierde en vijfde klassen.

Op alledrie de scholen worden de kinderen opgetrommeld om foto's te maken. Enerzijds geeft me dat het vervelende Sinterklaasgevoel met een opgelegd dankjewel naar mij, bedoeld voor de goede givers (of ik dat maar wil overbrengen naar alle Nederlandse donoren). Anderzijds ben ik geraakt door de dankbaarheid in de ogen van de kinderen. Ook zij maken me duidelijk dat het echt alléén dankzij dit project is dat ze hun schoolperiode volwaardig kunnen doorlopen.. Zo zie ik met eigen ogen hoe heerlijk ze het vinden om echte sportkleding te hebben en normaal mee te kunnen doen met de speciale activiteiten van de school. Met een relatief lage bijdrage per kind maken we het in dit project mogelijk om volwaardig leerling te zijn. En deze materiële hulp maakt ook dat de leerlingen sociaal veel beter op hun plek zijn.

De bezoeken maken nog eens duidelijk dat dit project nog jaarlijks evaluatie en bijstelling behoeft. Daarvoor is het immers een pilot.

De belangrijkste conclusies, gedeeld door alle deelnemende scholen, en de vertegenwoordigers van ECE zijn:

- het uitvalpercentage bij de deelnemers van nul is een prachtig, hoopgevend resultaat
- er zijn op alle scholen kinderen die eigenlijk ook in het project thuishoren, maar wegens de beperking in het maximale aantal 'personal budgets' buiten de boot vallen en alleen in de marge profiteren
- de huiswerkbegeleiding voldoet goed; twee van de drie scholen willen deze uitbreiden, de derde vindt het lastig organiseren, maar onderkent het nut
- de training werd door allen als nuttig ervaren, maar ook als een aanvullende activiteit, die gedeeltelijk met het project te maken had. We spreken af de begeleiding / training specifiek te concentreren op de vragen van de directeuren en de begeleiders van de huiswerkklassen. We gaan de optie onderzoeken of deze door een lid van het team Albanese trainers van professor Bardhyl Musai verzorgd kan worden
- voor zover nodig zullen we interne verschuivingen in de budgetten doorvoeren

Na de vermoeiende, maar inspirerende ochtend is het tijd voor een uitgebreide lunch. Ik vind het leuk om Stefan, Endri en Marsida een uitgebreide lunch aan te bieden. Zelf ben ik uitgehongerd, dus het komt me wel van pas.

Stefan is veel aan het woord. Naar aanleiding van het moordverhaal vertelt hij over zijn ervaringen in 1997, tijdens en na de pyramidecrisis. Op een bepaald moment vlogen de kogels om zijn oren en liep hij met zijn ernstig zieke dochter op de arm naar de dokter omdat de man zich niet in deze wijk durfde te wagen. En in diezelfde periode was hij dagelijks als enige op de bank waar hij toen werkte. Hij vond dat hij dat wel verplicht was. De directeur durfde niet over straat en de boel moest toch draaiende blijven. Wat een man

Pas laat in de avond komt Tani terug uit Tirana. Voor mij geen probleem, want zo kon ik even rust nemen in het hotel. Hij vertelt over de succesvolle presentatie en de goede indruk die ECE gemaakt heeft. Het heeft lang geduurd maar de organisatie staat er nu.

Zaterdag 6 oktober 2007

Het was een korte nacht. Maar bij het opstaan voel ik me toch stukken beter dan de afgelopen dagen. Met Endri ga ik een rondje lopen door de ommuurde binnenstad. Langs de muren wordt stevig gerestaureerd en binnen de muren bestaat flinke regelgeving over wat wel en niet (meer) mag. Dat deze ontwikkeling iets betekent voor de stad, blijkt uit het bezoek van een groep Amerikaanse toeristen. Voor het eerst dat ik dit meemaak. De 'restauratie' van het pand met de zuilen en de opknapbeurt van het 'Normalisti house' laten zien hoe het niet moet. Maar die staan dan ook buiten de muren. Binnen zie nu écht het gebouw van de Dakli-school en (opnieuw) het 'childrens house'. Mijns inziens toch heel aardige opties als hoofdkwartier voor de Association, zeker het laatste, kleine huis waar ik al jaren sympathie voor heb. Tot het moment dat we duidelijkheid hebben, moeten we de opties Berat en Pogradec maar even laten rusten.

Om 10 uur hebben we belet bij de nieuwe burgemeester, Qasim Sejдини. Ik ben benieuwd wat we van hem kunnen verwachten. Ik ben verrast. Blonk zijn voorganger uit in voorzichtigheid en ondoorgrondelijke redeneringen met omwegen, hij is doortastend en recht-door-zee. Als zijn voornaamste taak ziet hij het restaureren van de binnenstad om daarmee iets moois voor de stad te maken. Hij vertelt hoe hij met veel eigen initiatief al heel wat heeft bereikt. Dat is dan ook zichtbaar. Eerde is hij al verschillende keren zijn eigen gang gegaan met restauratiewerk. Nu kan hij er volop tegenaan. Als hij rekening moet houden met alle bureaucratie duurt het hem veel te lang. Dus moet hij soms de strijd aan met de centrale overheid. Hij blijkt goed op de hoogte van de Nederlands-Albanese samenwerking in zijn stad. Overigens ook vanuit zijn vorige baan (hij bestierde aan adviesbureau voor douanezaken!). Met hem lijken we een man te hebben, die wél iets kan betekenen voor de Nederlandse investeerders voor de Association (in de hoop dat ze nog geïnteresseerd zijn). De jaren van zijn voorganger moeten we op dit punt als verloren beschouwen. Hij zegt in elk geval zijn hartgrondige medewerking toe! En vooralsnog vind ik dat heel geloofwaardig overkomen.

De auto voor Tirana staat klaar. Tani heeft vanaf maandag dagelijks gezegd dat een ontmoeting met professor Musai 'geen enkel probleem' is. Vanochtend heeft hij gebeld. En laat de professor nu net naar Dürres zijn vertrokken. Ik moet mijn vliegtuig halen, dus het contact moet ik maar per e-mail en per telefoon leggen. Gelukkig zijn Eda en Marsida genoeg geïnformeerd. Het mislopen van de professor is jammer, maar geen al te groot probleem. Zeker niet nu ik met Tani vaststelde dat ik voor het eind van het jaar nog een lang weekend moet overkomen om de laatste hand te leggen aan het meerjarenplan voor ICCO.

Door deze verrassing hebben we genoeg tijd om even te lunchen bij Kolona, de Albanese variant van McDonalds. Zichtbaar bedacht door een handige jongen, want het loopt storm. De gevolgen voor de volksgezondheid zijn ook zichtbaar. Nog nooit zag ik hier zo veel kinderen met overgewicht. Albanië is echt bezig een modern land te worden.

Inchecken op het gloednieuwe vliegveld duurt precies één minuut. En dat is nog wel heel wat anders dan in Amsterdam, waar je de twee uur echt nodig hebt.

Op tijd geland, meteen naar huis en nog een paar uurtjes met het gezin. Het zit er weer op en er staat de komende jaren veel, heel veel te gebeuren.